

Gunnar Balgård

Bakom en tidskrifts fasad

Om Provins' tillkomst och förhistoria

När tidskriften Provins nu fyller 10 år, och byter redaktör, och den allmänt känns som en hyggligt etablerad storhet i svensk flora av publikationer, så finns det anledning att titta litegrann tillbaka. Hur kom sig allt? Vilken är förhistorien? Och varifrån kommer livskraften?

Tio år är inte illa. De flesta drakar avlider långt förr, särskilt på kulturområdet. Här råder en skog av uttryck och former och förhoppningar, och en varaktighet på scenen förutsätter en ansamling av kraft och gemenskap kring intressen, en färdriktning. Idén med Provins har hela tiden varit en regional spegling, en tidskrift för liv och litteratur i norra Sverige, vilket är en tillräckligt stor och tvingande uppgift. Här är en landsdel i någon mån i skuggan, här finns framstående författare, och fortfarande - kan vi väl erkänna - ett händelsebehov.

En regional grund för en tidskrift är egentligen rätt självklar. Sorten borde existera på fler ställen i landet. Försök att starta har också gjorts i några andra av FörfattarCentrums väder-

streck, men utan framgång. Bara Norrland har lyckats.

Och här har tidskriften haft en lång startsträcka. Eller ska man säga inkubationstid? I själva verket har den nästan funnits ända sen 1953, när en första svala med titeln Provins förhoppningsfullt kastades mot skyn, och sedan följdes av några fler fattiga, sporadiska kusiner. Sammanlagt tretton små häften (om jag räknat rätt) av karakteristiskt snitt såg dagens ljus fram till 1960, när tryckeriräkningar och allmän övermakt satte punkt för den första provperioden. Provins, Synpunkt och Ultima hette svalorna. Sen kom det att dröja 20 år innan Norrländska Författarsällskapet som huvudman på nytt vågade ett försök med sin käraste idé: att hålla sig med egen litterär tidskrift. Först måste fö organisationen själv konsolideras.

Om sällskapets historia har jag redan förut skrivit en krönika (i nr 4/85), men den gången lämnade jag tidskriftsfrågan mestadels utanför berättelsen. Den förtjänade sitt eget kapital, ansåg jag.

I detta jubileumsnummer borde den ingå.

Framställningen bygger alltså på en omläsning av de gamla häftena, nu rara och eftersökta, på bevarat arkivmaterial inom NFS, numera förtjänstfullt systematiserat på Folkrörelsearkivet i Umeå, på dagstidningar och några andra skrivna källor, samt samtal med ett antal av de närmast berörda personerna. Den är förstås inte alls slutgiltig. Men den tecknar en liten kulturhistoria som redan hunnit sjunka under synfältet, och förtjänar att återkallas.

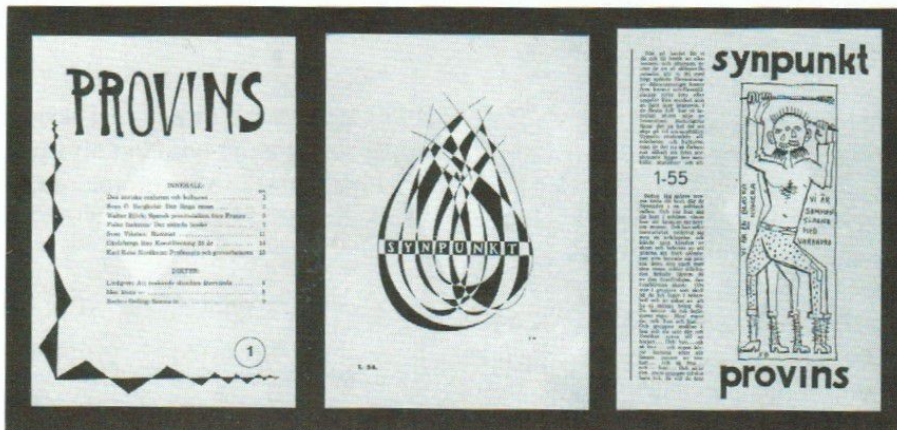
Tre små blad

Om den allra första födelsen finns två vittnesbörd som i stort sett sammanfaller, av Sven Viksten och av Sven O. Bergkvist. Båda betygar att Viksten kläckte namnet Provins.

I slutkapitlet av sin minnesbok "Berättelser från början" erinrar sig Sven Viksten situationen så här:

I Hälsingland satt också unga skrivare och hamrade på sina skrivmaskiner och drömde om att göra femtitalet till sitt. Men när de blickade ut genom sina skrivarfönster såg de bara torrakar, rostfärgade myr-pölar, fallna gärdesgårdar och slamarande, förbifarande tågset, allt inhöljt i ett ettrigt sjungande moln av mygg och knott. Varandra såg de sällan, eftersom avstånden var stora.

Det är år 1953. Herrar Sven O. Bergkvist, Sven Viksten, Karl Rune Nordkvist och Arne Ohlsson ses, bildar redaktionskommitté, och utger Provins nr 1, årgång 1, pris 1 krona, tryckt på Ljusdals Tidnings tryckeri. Bergkvist har en novell, Viksten en

Tidiga tidskriftsnummer från åren 1953-1955.

prosadikt, och Nordkvist en polemik mot en obenämd professor (Holmberg? Svanberg?) som ifrågasatt förekomsten av sensibla arbetare. Arne Ohlsson skriver i ledaren:

Vi behöver inga kulturfyror som når ända upp i himlen med sitt ljus. Där lär det vara ljusst nog ändå. Det är här nere på marken, på verklighetens fasta mark, det behövs ljus och läsbara vägvisare.

Ett lokalt perspektiv frammanas alltså, redaktionen önskar stå närmare folket och handens arbete än vad som varit vanligt i litterära deklamationer, här träder vardagen till tals. Stockholm blir den antagonistiska motpolen (fastän Bergkvist redan flyttat dit), i provinsen saknas det mesta av kultur. Men Gävleborgs konstförening beskär en sida för att påtala sitt 25-årsjubileum. Folke Isaksson medverkar med en artikel om två tidiga norrlandsskildrare: Linné och Læstadius.

Till andra årgången har Åke Sparring, lärare på Forsa folkhögskola, och nyss hemkommen från Tibet, enligt Viksten, övertagit redaktörskapet. Författargruppen har tagit ett halvsteg tillbaka som redaktionråd. Rune M. Lindgren har utökat kretsen, han bidrar f ö med flera goda texter i de här tidiga tidningarna. Birger Vikström skriver om Uno Eng, och Jan Fridegård återvänder till sin barndoms bygd och finner landskapet igenvuxet, redan då. Åke Sparring vill i en debattartikel sänka levnadsstandarden, den propån är ju tidigt påkommen. Han får förstås mothugg.

Mothugg får tidningen också från Birger Norman, som redan satt centralt placerad i A-pressen och tyckte att Provins' fältrop var troskyldiga, och att litteratursynen där var förenklad. I sin första ledare på andra året, försvarar sig tidningen. I den rådande tidsandan finns alltför mycket romantik, sägs det, gruppen Metamorfos utpekade som exempel, och nog kunde huvudstaden dela med sig

Sara Lidman, Sigvard Karlsson, Per Olof Sundman och Britt-Marie Eklund på Medlefors 1958. Foto Norra Västerbotten.

mera av det kulturella livets fördelar:

Redaktionen av Provins skulle känna sig ytterligt tillfredsställd om den kunde bidra till en ökad kulturell aktivitet utanför storstäderna, kanske rentav inspirera till en debatt.

Men Provins hade redan fått en kollega. År 1954 utkommer i Sundsvall ett nummer av en tidskrift som kallar sig Synpunkt, där en av redaktörerna Åke Lidzell argumenterar för en fast talteater i Norrland: antingen Luleå, Umeå, Östersund eller Sundsvall vore lämplig förläggningssort. Vi ser alltså att de här unga kulturbladen är tidigt ute i regionalpolitiska ärenden, vilka skulle få fördjupad aktualitet, och även sitt förverkligande, först några decennier senare.

Två fattiga organ blir ett för myc-

ket. Under årgången 1955 går Provins och Synpunkt samman, två gemensamma nummer utkommer, det första med Sparring som redaktör och det andra med Nordkvist. Några enstaka illustrationer börjar dyka upp, fastän klicheringskostnader är dyra. Läsarna erbjuds att köpa den samlade årgången av Provins 1954 för 3:50. Från de första Medleforsträffarna de här åren rapporterar Sten Olof Nilsson och Sigvard Karlsson.

Där tar det tillfälligt stopp. Under 1956 utkommer inga blad. Men när de norrländska skrivarna, som nu börjat få ökad kännedom om varann, träffas i Vilhelmina i september 1956 har Karl Rune Nordkvist med sig ett ansamlat och obegagnat material som han lämpar över på ungherrarna Lenhart Frick och Sten Hansson. - Vill in-

te ni ta över det här? lär Nordkvist ha sagt till Frick, och så gick stafetten vidare. Sven O. Bergkvist tillfogar en uppgift från Nordkvist, att redaktionen fortfarande lär vara skyldig ett tryckeri i Sundsvall 400 kronor.

Så kommer det sig att Lennart Frick, 18 år gammal, börjar ge ut *Ultima*, Tidskrift för litterär debatt, från Lycksele i maj 1957. Det första numret är påfallande högklassigt, och tycks mig vara det klart bästa av alla som utkom de här åren. Särskilt lyriken, som annars var ett sorgebarn i den tidiga *Provins* med alla dess avläggare, och ytterst förgänglig vid en omläsning, är här mer än utmärkt med goda bidrag av Lars Englund, Britt-Marie Eklund och Erland Fleming. Eklunds två dikter har samma spänst och svävningar som hos den jämnåriga Majken Johansson, och man påminns ånyo om det sorgliga i att denna diktarbana aldrig fullföljdes. Av sin lärare John Karlzén har Frick lyckats ragga en förträfflig novell om en sorgsen gymnasists minnen och självbild från 20-talet i Gamla stan i Stockholm.

Särskilt västerbottningarna bidrar flitigt till *Ultima*: Sigvard och Berndt

Karlsson, Bo Johansson, Tore Frängsmyr, därtill Bergkvist och Lindgren, och förstås Frick och Sten Hansson själva. De senare ser nog lite bevakande på tidskriften som sitt eget unglitterära revir, och om detta fanns meningsbrytningar. Sådana undertoner uppfattar t ex *Länstidningens* referent i Östersund vid tillfället för sällskapets stiftande i november 1957. ("Sten Hansson menade att *Ultima* var den unga redaktionens egendom, men tröstades med att ingen tänkte ta av dem någonting").

En annan sida finns också av saken. Lennart Frick är redan vid denna tid en opålitlig norrländsk patriot, och han har redan i sin första ledare skrivit:

Men vi tror inte på en provinsiell litteratur med särskilda problem, utan håller före att litteraturens mål är allmänmänskligt. Vi litat inte på en litteratur som envist biter sig fast vid små socken-, eller landskaps-, eller landsproblem.

Anmärkningsvärt är att Bengt Emil Johnsons allra första, tryckta text återfinns i tredje numret av *Ultima*. Sammanlagt utkom fyra. Det sista fylls till över hälften av en stor uppsats

om John Steinbeck, skriven av Lars Helander, och NFS' styrelse undrar vad den har där att göra. Positionerna blir lite låsta, den ekonomiska situationen likaså. Skulden till Arvid Berggrens tryckeri i Lycksele blir snart 1100 kronor. Den summan får Lennart Frick personligen återbetala genom att ta jobb som lärare och journalist i Piteå, och ha införsel på lönen med 100 kronor i månaden. Situationen fördröjer hans avflyttning till Stockholm med ett år, erkänner han själv.

Rykten finns att *Provins/Synpunkt* skulle återuppstå parallellt, men så sker aldrig. I stället pågår en viss bokutgivning i *Provins* namn, tre lyrikantologier utkommer, och två diktsamlingar av Hans Granlid och Göran R. Eriksson. Och bakom kulisserna pågår en livlig debatt i brevform inom sällskapets styrelse om former och framtid för tidskriften. Här ventileras en del principiella resonemang, vilka jag strax återkommer lite utförligare till.

In i bilden har nu också Horisont kommit. Den österbottniska kollegan har startat redan 1954 och fungerar både som stimulans och rival. *Norrlänningarna* kan se att en tidskrift var möjlig, men också hur mycket bekymmer som är förknippat med sånt arbete: kanske bör man avstå och i stället stödja grannen i öster, marknaden är ju inte stor. Per Olof Sundman, som är en naturlig skandinav och tidigt odlade kontakter över Kvarken, är inte främmande för en sådan lösning.

Dock skulle *Provins* dyka upp ytterligare en gång i en sista dödsryckning. Det är Anders Beijbom som redan tillhört den första *Synpunkt*-gruppen i Sundsvall, som nu rycker in som redaktör, och i redaktionen uppges bl a Sundman, Viksten och Bergkvist ingå. I en första ledare hävdas att det nu har "blivit möjligt att utge 4 nr av tidskriften under 1960", men tydligtvis utkommer bara två. En hel-

I Örviken 1955. Fr v Sture Meijer, Britt-Marie Eklund, Tore Frängsmyr, Lars Englund och Bertil Ägren.

årsprenumeration sätts till 5:25 kr, och undertiteln lyder "Norrländsk tidskrift för litteratur och kulturdebatt".

Sundman redogör personligt i första numret för det unga sällskapets historia, den bästa tidiga skildringen av en tillkomst. Hans Stertman och Stig Kågerman resonerar om kultur i provinsen, och Sven Viksten visar förhoppningar:

Jag tror att om Provins förmår begagna sig av sextioalets uppvinningar kan den bli betydelsefull. Vi måste ha ett språkrör för kulturarbetet utanför storstäderna också.

Men redan nästa nummer tvingas man fylla med insänd lyrik, vilket redan tidigare visat sig bli utvägen när annat material tryter. Bert Olls bidrar med fyra teckningar, och Sven O. Bergkvist gratulerar i ett porträtt Sten Hansson "till en lyckad start" på ett författarskap.

Med dikten "Liten svit" av Bengt Emil Johnson upphör Provins i sin första fas:

*Och nu -
trädpiplärkans legatobåge
från topp till topp
över våra huvuden.
Nu smälter åsarna och förlorar
sina konturer i rök.*

En heroisk styrelse

I Norra Västerbottens referat från sällskapets årsmöte på Medlefors den 19/8 1957 skriver signaturen T.F. (Tore Frängsmyr?):

Den aktuella frågan på söndagen gällde tidskriftsutgivningen. F. n. finns det två litterära tidskrifter i Norrland, dels Ultima som utges i Lycksele, dels Synpunkt-Provins med Sundsvall som utgivningsort.

Naturligtvis är ekonomin det stora problemet: förslag framkom att tidskrifterna skulle slås ihop, eller om man så vill: båda läggs ner och man utger en helt ny. Material finns nog, intresse likaså, men fanns det också bara en ekonomisk grund vore problemet löst.

Två kortvariga tidskrifter: Ultima på 1950-talet och Kaos/Ristningar på 1970-talet.

Per Olof Sundman som nu blivit vald till formell ordförande, och som tillika är kommunalman i en vattenrallarsocken, tar ganska omgående tag i det ekonomiska problemet. I ett brev till Sigvard Karlsson talar han om att han uppvaktat höga höns i näringslivet med propåer om tidskriftsstöd: Nils Söderlund i Indalsälven-Faxälven AB, Sven Otto Platzer i Widmark & Platzer AB, Eije Mossberg och Axel Enström i SCA. Problemet är att Ultima ser lite spinkigt ut som specimen, Sundman måste be de höga herrarna föreställa sig något mer representativt. Likväl blir det rätt blankt nej. Kapitalisterna nobbar, de ändrar sig sen aldrig heller.

Avbräck och misräkning. Samtidigt oroar sig Lennart Frick för sin unga planta, och skriver i sin tur till Karlsson:

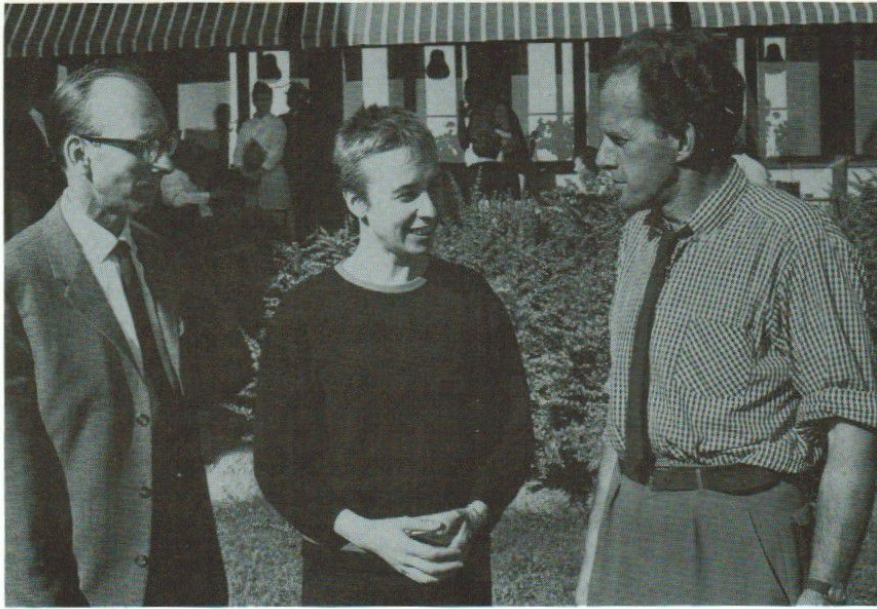
Jag kan inte undgå att grubbla över hur vi ska klara upp ekonomin för skötebarnet, vilket har en viss benägenhet att gömma sig för läsarna, krypa bakom större kollegor och inte visa fram sin vinjett, är tydligen rädd för att synas. Barnet saknar udd och lider av hämningar vilket naturligtvis har till följd att inga pengar vill droppa in. What to do?

Årsmötet 1958 avgör saken. Man beslutar att utge ytterligare ett dubbelnummer av Ultima (aldrig förverkligat), men anser sig inte kunna ta ansvar för Fricks skulder, vilka han själv, som redan nämnts, får tjäna av.

Och Sundman förstår att föreningen nu måste på allvar syna situationen: är en tidskrift möjlig, eller inte?

I ett 5-sidigt brev som han den 30 augusti 1958 skickar till alla kamraterna i styrelsen (Sigvard Karlsson, John Olofsson, Britt-Marie Eklund och Bo Johansson) lägger han fram en generalplan för hela föreningsverksamheten, inklusive tidskrift. Eftersom inga pengar ännu finns för sammanträdesresor, sker hela meningsutbytet här i brevform, och kan följas i detalj. Man kan säga att debatten pågår internt under två år, ända intill dess att alla uppslag är förbrukade och föreningen ger upp ambitionen att kunna driva en egen tidskrift.

Sundmans recept har två aspekter: dels innehållsliga, dels praktiska. Tidskriften bör ges en särskild norrländsk profil, och arbetet med den kan inte ske ideellt utan redaktör och medarbetare ska ha betalt. En följd av det senare antagandet blir, tror Sundman, att tidskriften knappast kan gå ihop ekonomiskt. Det måste till något sätt att säkra finansieringen ("Tidskrifter av denna art drivs ju bekant som regel av bokförlag, vilka alltså betalar vad violerna kostar. Den möjligheten står oss inte till buds i Norrland"). Sundman har därför kvar vissa förhoppningar hos det norrländska kapitalet ("stöd hos cell. industrin, kraftföretagen, skogsägareföreningarna etc. Norrlandsförbun-

Sällskapets kontakter med Horisont och Österbotten. Kaj Hagman (t v) träffar Sara Lidman och Karl Rune Nordkvist på Medlefors 1965. Foto Norra Västerbotten.

det icke att förglömma"). Och verksamhetsformen, kunde den t ex vara en stiftelse av bildningsförbunden i norr? Som en minimibas för igångsättande ser Sundman en säkrad utgivning av fyra nummer per år under två år.

Ett räkneexempel av kostnad per nummer har han också. Siffrorna är förstas en gångens tids, men proportionerna ännu intressanta:

Vid diskussionerna med företagsledarna utgick jag från några approximativa beräkningar: 20 sidor, tryckning 1.200 kr, klichéer 200 kr, honorar (lågt räknat) 1.000, redaktion 1.000 kr, övrigt 600 = 4.000 kronor per nummer. Jag kalkylerade därvid - grovt i underkant - med ett underskott pr nr av minst 2.000 kronor... Sidantalet - 20, tror jag inte vi kan gå ner på. Honorar - 50 kr per sida inte heller. Klichéer - 200 kr är lågt räknat - det måste vara lite flykt och lite luft på en eller annan sida. Möjligheterna att få stödannonser bör väl också sonderas.

I fråga om innehållet menar Sundman, att det är viktigt att tidskriften ges tyngd genom medverkan av de "större" norrlänningarna ("oavsett om de är emigranter eller ej"). Bakom detta finns en underförstådd

kritik mot uppläggningsen i Ultima, där yngre skrivare betingat sig visst företräde. Det föresvävar Sundman utan tvivel en representativ, norrländsk kulturtidskrift, som lockar stora namn som t ex Eyvind Johnson till medverkan. Men en generös hållning mot nykomlingar borde samtidigt kunna tillämpas ("Däremot bör vi kanske tänka oss en uppläggningsen med stora utrymmen reserverade för 'unglitterära' försökare").

Och den norrländska profilen? För Per Olof Sundman är det självklart att det finns ett karakteristiskt, nordsvenskt särdrag, fastän det är svårt att exakt precisera:

Vi har hela tiden talat om en *norrländsk* tidskrift. Med en sådan förstås nog icke blott en tidskrift som utges i Norrland. Den bör ha ett norrländskt ansikte - som jag sade i Medlefors. Frick bad mig beskriva ansiktet, och jag blev honom nog svaret skyldig. Det norrländska ansiktet växer nog till stor del fram av sig självt om de medverkande i övervägande utsträckning har norrländsk anknytning (vilket de ju hittills icke haft i Ultima). Men jag tror också att det är nödvändigt att man redan från början klart säger ifrån att man eftersträvar en *provinsial* bedöm-

ning och värdering av allt som rör sig i tiden. Man kan kanske säga att här finns utrymme för en attityd som liksom a priori ställer sig tveksam och kritisk mot de värderingar som växer fram i kosmopolitiska tätorter av Sthlms typ... Jag går så långt att jag hävdar att denna tendens och dessa strömningar redan är så påtagliga att det verkligen är på tiden att de får ett organ.

Här är vi alltså inne på resonemangen om en särskild "norrländskhet", vilken mycket upptar den första kretsen av Norrländska Författarsällskapets grundare, och där Sundman tycks mena att tillkomsten av en tidskrift kan bidra till definitionerna. Det norrländska perspektivet synliggörs i en egen kulturell tidskrift.

Hans modell går på remiss hos vännerna och får snabbt svar. "Bravo Sundman", skriver John Olofsson att han tänkt när han läst episteln. Men en invändning har han: "Vad driftsformen beträffar undrar jag ändå om inte författarsällskapet bör stå bakom. Det ger tidskriften en goodwill". Men finansieringen inger honom farhågor.

Dessa delar Bo Johansson, som dock argumenterar för att man ska bortse från alltför nedslående kalkyler. Börjar man räkna alltför nyktert, förflyktigas idén ("Kallt resonerat är för övrigt hela tidskriftsfrågan helt onödig: det behövs ingen tidskrift av den sort vi tänker på"). Och så vill han inte uppfatta saken ("I mitt ungdomliga övermod ifrågasätter jag alltså inte tidskriftens vara eller inte vara; för mig framstår det som självklart att den bör komma till - med det snaraste - trots en kanske betydande belastning av riskmoment"). Och den bör se annorlunda ut än Ultima, om vilken han hört omdömet att den "haft ett utseende som rört till medlidande".

Och Britt-Marie Eklund förklarar sig lojal med vilket beslut än herrarna kommer fram till: "Jag sällar mig till tåget med glad och hemlig bävan, men hur i all sin dar ska jag hinna

med i detta manhaftiga framåtskridande?"

I oktober 1958 åker P O Sundman till Vasa och träffar kollegorna på Horisont. Där föds idén att få "låna" grantidskriften för ett norrländskt gästnummer, en tanke som Sundman sen driver hårt under året. Han infördrar själv material från tilltänkta medverkande, men utan framgång: "Icke ett enda svar har inlutit. Släktet är verkligen trögt."

Sundman är besviken. Jag får det intrycket att han hoppats att med ett gott, norrländskt gästnummer i nypan, ha kunnat göra förnyade påstötningar på finansierarna. Detta blir nu omöjligt, ännu en dörr slår igen. Också Nordkvist, som försökt tigga i sin bygd, ger en nedslående rapport:

Jälv har jag hört mig för hos de mäktiga här nere, men de har gett samma svar som vi inom Provins en gång fick. Företaget måste ha en stödorganisation och inte bestå av svärmare u.p.a. Punkt och slut på audiensen.

Till årsträffen 1959 på Medlefors läggs inget förslag, utom uppmaningarna att stödja Horisont, man får intrycket att styrelsen nu kört fast. Och de bägge avrundande nummer som Grupp Provins ger ut från Sundsvall under 1960, kommenteras kritiskt inom styrelsen. Sundman skriver i maj till kollegorna: "Vännen Beijbom har

spritt uppfattningen, litet ofrivilligt, att författarsällskapet skulle överta hans "Provins". Jag har skrivit till honom och dementerat lite försynt... Och hans provinsnummer, det första, var ju också magert". Sigvard Karlsson tillfogar senare på hösten: "Provins ser ut att bli rena rama kycklingen. Det andra numret var en värre besvikelse än det första. Hur ska det tredje bli?"

Något tredje nummer utkommer aldrig. Och tidskriften med det namn som tilltalat Sigvard Karlsson ("Provins låter bra i mina öron") går i sin första skepnad i graven.

Vid årsmötet 1960 beseglas tills vidare NSF's dröm om en egen tidskrift. I protokollet kan man läsa, att ett utskott med Stig Kågerman som ordförande, som haft i uppdrag att dra upp riktlinjer för verksamheten, faktiskt föreslagit anställandet av "en driven journalist som redaktör för tidskriften medan annons- och distributionsarbetet skulle anförtros åt andra mot viss provision".

Men diskussionen på mötet går emot. Det anses för dyrt och oansvarigt. Beslutet blir visserligen "att sällskapet med vaksamhet skall bevaka tidskriftsfrågan", men att grundorganisationens uppbyggnad ska ges företräde. "Först när ekonomiska förutsättningar ev. skapats" bör ärendet tas upp på nytt.

Ett sista försök att hålla liv i frågan sker på mötet i Bollnäs 1961, där - enligt tidningen Ljusnans rapportör - Anders Beijbom dyker upp och säger att "om norrlandsförfattarna kunde visa något större intresse för tidskriften", så finns material för att utge ytterligare ett nummer. Tydligt tas också ett beslut att "försöka fortsätta med Provins".

Men styrelsen är kallsinnig. I ett brev fjorton dagar senare skriver John Olofsson till Sundman och Nordkvist: "Jag nämner ingenting om tidskriftsfrågan; den tror jag bara väcker farhågor eller tvivel om vårt ekonomiska omdöme."

En lång uppförbacke

Sedan realismen under övermaktens segrat, för tidskriftsfrågan en tyngande tillvaro under lång tid framåt. Hela föreningen har fö under 1960-talet en svaghetsperiod, vilket gör att utrymmet för storvulna drömmar har ansenligt krympt.

Ambitionen blir länge att hålla sig väl med Horisont. Tanken på en norrländsk lokalredaktion av den österbottniska grannen introduceras, och Allan Sandström har under flera år kontaktuppgiften österut. Styrelsen donerar via Svensk-finska kulturfonden 1000 kronor till utgivningen, och NFS förmedlar stödprenumerationer till sina medlemmar till något nedsatt pris. Som mest erhåller Horisont år 1971 sextioåtta prenumerationer den vägen. Åren 1966 och 1968 lyckas man i två nummer göra norrländska sektioner av tidskriften, men aldrig något helt temanummer, som förhoppningarna varit.

Ännu en sidokontakt bör nämnas. På årsmötet på Medlefors 1966 meddelas, att Norrlandsförbundet beslutat starta en kulturbilaga till Norrländsk Tidskrift, och att Rune M Lindgren fått föreningens förtroende att vara redaktör. Rekommendationer för arvodering antas, liksom en upp-

Tre lyrikantologier utgavs av Grupp Provins 1958-1961.

maning till medlemmarna att inkomma med bidrag. Projektet syns dock haverera redan i starten. Sigvard Karlsson skriver i ett medlemsbrev i februari 1967, att efter provnumret "ställer sig Norrlandsförbundet tveksam till en fortsättning av försöket och hänvisar till ekonomiska bekymmer".

Dock står "Kulturfönstret i Norrländsk tidskrift" öppet åtminstone ännu någon tid, eftersom ett medlemsbrev följande år omtalar att redaktörskapet "sköts föredömligt" av Lindgren. En uppmaning att insända material återkommer.

Men sedan händer ingenting på länge. Först när sällskapet vädrar morgonluft i förlagsfrågan, och ingår i ett samarbetsavtal med Charlie Wedin och CeWe-förlaget i Bjästa 1976, återkommer nya förhoppningar kring en tidskrift. På den överenskommelse som undertecknades står som fjärde punkt bland NFS' åtaganden "att tillsätta ansvarig utgivare för den planerade kulturtidskriften, som utges av förlaget med minst fyra nummer per år", och som sjunde punkt bland CeWe-förlagets att "ge ut tidskrift".

Men därav blir intet. Samarbetet gnisslar snabbt och svårt redan på punkter som har högre prioritet än tidskriften, parterna kommer aldrig så långt som till att formge en utgiv-

ning. Vid ett tillfälle erbjuder Charlie Wedin faktiskt hela Norrländsk tidskrift åt föreningen, som kulturbilaga eller som fullt förfogande, men då är misstron redan så långt gången att frestelsen är ringa. Efter två år uppsäger Wedin avtalet, och båda sidor förklarar sig lättade.

En episod finns också kring teatermannen Rolf Tourd i Lunde. På hösten 1978 kommer han till styrelsen och erbjuder samarbete kring en stencilerad tidning kallad KAOS/Ristningar, vilken börjat utges lokalt i Kramfors. Tourd har tryckbidrag från Kulturrådet, spaltutrymme till förfogande, och inbjuder sällskapet att så sakteliga ta över bladet som sitt organ. Föreningens sekreterare skriver artikel i tidningen där ett sånt perspektiv skymtar, och Tourd ser saken som avgjord.

Detta var nu att springa händelserna i förväg. Så anser styrelsen vid ett möte i Sundsvall i januari 1979. Med på mötet finns bl a föreningens adjungerade konsult Malcolm Dixelius, som menar att "detta är bara ett exempel på vad som händer när sällskapet inte har egen tidskrift". Han tillråder att en förlagskommitté borde ta "ett allvarligt grepp på frågan", och om Ristningar kan komma ut hos Tourd med lite kulturstöd "så borde

sällskapet kunna klara av saken".

Kanske har denna kraftfulla reaktion från en tillfällig kamrat i kretsen, faktiskt stor betydelse, för nu börjar styrelsen mera på allvar sysselsätta sig med frågan. Nu har man också efter debaclet med Wedin fått bollen tillbaka, och inser att egna initiativ är nödvändiga. Rolf Tourds förslag var knappast tillfyllest. Och på ett styrelsemöte i april 1981 åtar sig Ivar Sundström - enligt protokollet - "att fundera över former för en tidskrift i Sällskapets regi".

Detta är "en het och lockande fråga att ta fatt i", säger Sundström, och därmed är rörelsen igång. Det är precis tjugo år sedan styrelsen senast talade om en alldeles egen tidskrift.

Över sommaren 1981 skickas en enkät ut till föreningens medlemmar om behov och innehåll, nära 200 svar inkommer, en hög siffra, vilket tyder på stort intresse. Dikter, noveller, debutsidor, reportage och dialekt, är innehållsområden som efterfrågas, och bland namnförslagen återkommer det gamla kära Provins från förr, fastän nu som ett bland många jämställda möjligheter.

Resultatet föreläggs årsmötet, tillsammans med en mycket preliminär kalkyl för kostnader av en utgivning. Cirka 25.00 kronor skulle utgöra summan för ett nummer, varav hälften till redaktion och honorar, andra hälften till tryck och distribution. Upplagan är beräknad till tusen exemplar.

I den livliga debatten yttrar sig tio medlemmar, de flesta uppmuntran- de, några mistrogna. Kaj Hagman och Ralf Norrman från kollegan Horisont är närvarande, de önskar välgång. Hagman säger att för Horisont tog det 15 år att skaffa den ekonomiska basen, men nu borde det kunna gå fortare: "Ett par, tre år kan etableringen ta, men projektet är fullt genomförbart."

Under tre styrelsemöten i Sandviken, Resele och Luleå under det kommande året tar planerna på tid-

Nya Provins' utseende vid starten 1982 (t v) och fr o m 1984 (t h).

Ivar Sundström och Bernt-Olov Andersson bläddrar i *Provins'* första nummer i augusti 1982. Foto Åke Lundgren.

skriften klarare form. Styrelsen är överens om att till en början själv utgöra redaktion, och att den första årgången måste vara tämligen ideell i fråga om honorering.

Man beslutar "att anlita ett tryckeri i Piteå för tryckning av provnumret", nämligen firma Accidens-Tryckeriet som tidskriften senare skulle få ett gott och långvarigt samarbete med. Provnumret framställs i 1500 exemplar och framläggs utan pärm, eftersom namnfrågan ännu inte kunnat lösas.

Dock har styrelsen vid möte i Luleå i maj enats om namnet "Nordanland" efter votering. Vid denna träff är också Liv Lundberg från Nordnorsk Författarlag närvarande för att ge råd utifrån erfarenheter med det framgångsrika Nordnorsk Magasin, som funnits sedan 1978.

Till protokollet fogar sekreteraren Bosse Eriksson en viktig iakttagelse:

Möjligen finns möjlighet att balansera eventuellt underskott med bidrag från FC Norr, eftersom ju

denna tidskrift kan betraktas som ett projekt som ju faktiskt kommer att ge författare både arbetstillfälle och ekonomisk vinning.

Noteringen är avgörande. Årsmötet tar den ad notam vid sitt positiva beslut ("tidskriften kan ses som ett projekt") och sanningen torde vara, att utan denna buffert av projektmedel från FC Norr så hade en norrländsk kulturtidskrift inte överlevt den första, svåra etableringstiden. Först efter ett års utgivning kan tidskriftsstöd sökas från Kulturrådet, varigenom en viss basinkomst erhålls. Det var just detta startkapital som P O Sundman och hans kamrater i den första styrelsen aldrig lyckades hitta, och som utgör hela skillnaden.

Årsmötet beslutar i augusti 1982 om utgivning under ett år, fyra nummer intill nästa årsmöte, och namnfrågan överläts till styrelsen. Men hemkommen till Piteå beslutar Ivar Sundström självsvåldigt att namnet ska vara *Provins*, och ingen reser några invändningar. Däremot väcker under-

rubriken *Nordsvenskt magasin* en del invändningar, och den ändras efter några årgångar till *Norrländskt magasin*.

"Tidningskampen går vidare med full styrka", skriver t f sekreteraren Niklas Lindberg redan vid första styrelsemötet efter beslut om utgivning hösten 1982, och det är inte utan att man kan instämma också nu flera år efteråt. Det dröjde 6 nummer innan tidskriften fick över 1000 prenumeranter, 2000 passerades 1986, men 3000 har vi ännu inte lyckats uppnå. Och först på den nivån bär sig *Provins* fullständigt utan tillskott. Så visst finns det en given målsättning inför tidskriftens andra decennium.

Men nya *Provins* har intill dags dato utgivit 38 nummer med stadig regelbundenhet, och även veteranerna med brända fingrar har kunnat följa experimentets relativa framgång. Efter utgivningsbeslutet 1982 skrev Karl Rune Nordkvist varnande till Ivar Sundström:

Självklart är inte sällskapet och dess öde någon riksviktig fråga men det är ändå en av ens ungar som man sett växa upp i skuggan av allt stort och märkligt som blomstrat en tid och sedan försvunnit. Som du säkert förstått har jag varit skeptiskt inställd när det gäller tidskrifts experimentet enär alla på förhand uppgjorda kalkyler sällan visar sig realistiska när verksamheten väl kommit igång. Av egen erfarenhet vet jag att man inte kan lita på medlemmars solidaritet när det blir fråga om prenumerationsvärning eller lösnúmerförsäljning, själv är jag i likhet med många andra en usel försäljare.

Det gick inte så illa som det kunnat. Och Karl Rune Nordkvists ord tjänar i varje fall syftet att knyta samman historien från den första versionen av *Provins* med den andra, där en motgång i rond ett, till slut kunde leda till ett bättre utfall i den andra.

Gunnar Balgård, redaktör för Provins.